

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญของทุกสังคม ดังกระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ดังนี้

"การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นรากฐานสำหรับช่วยให้บุคคลสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จ ความสุข ความเจริญทั้งปวง ทั้งของตนเองและของส่วนรวม....." (2515:11)

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 นั้น ก็ได้กำหนดแนวการผลิดกำลังคนระดับกลางไว้ว่า "จะคัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบไม่แยกสาย โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520:15)

ดังนั้น การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญและมีผลต่อตลาดแรงงานและการเรียนต่อระดับอุดมศึกษามาก จะเห็นได้ว่าการศึกษาในระดับมัศึกษามีอิทธิพลต่อการวางแผนชีวิตในอนาคตของเยาวชน เพราะทางเดินหรืออนาคตของเยาวชนในวันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการศึกษาหรือการตัดสินใจเลือกศึกษาในวันนี้ของเขาไม่น้อย เป็นที่ทราบแล้วว่ากำลังคนในประเทศชาติต้องการมากนั้นก็คือพลเมืองที่มีการศึกษาในระดับกลางหรือผู้จบระดับมัศึกษานั้นเอง แต่ทั้งนี้ก็ต้องให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะเพียงพอที่จะไปดำเนินงานอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่ประเทศชาติได้ จึงเห็นได้ว่าการศึกษานั้นเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคนที่เติบโต (กระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมศึกษา 2513:1-3)

การศึกษามุ่งที่จะให้บุคคลเป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จะเห็นได้ว่าบรรดารายวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ทั้งลักษณะ เนื้อหาของวิชาและขอบข่ายของวิชาเป็นเสมือนแกนกลางของบรรดาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรที่จะช่วยให้ผู้เรียนใช้

ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านส่วนตัวและสังคมตลอดจนสนองต่ออุดมมุ่งหมายของการศึกษาศึกษา โจนาราน ฮี แมคเลนดอน (Jonathan C. McLendon 1960:4) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาว่า

เพื่อความเจริญแห่งตน (Self-Realization) วิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ เกิดความเจริญงอกงาม ช่วยให้เด็กมีทักษะในการใช้ภาษา การสังเกต การอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญของอนามยส่วนบุคคลและชุมชน มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ช่วยให้เด็กได้เพิ่มพูนความรู้และสมรรถภาพของตนในการอยู่และทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ

เพื่อมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) วิชาสังคมศึกษาช่วยให้เด็กรู้จักผูกมิตรและผูกความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือและการเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เด็กจะเข้าใจและเข้าใจซึ่งต่อการดำเนินชีวิต มารยาทอันดีงามของสังคม อุดมคติของครอบครัว ตลอดจนบทบาทของแต่ละคนในการอยู่และทำงานร่วมกัน และการปฏิบัติตามแบบประชาธิปไตย

เพื่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) วิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้พลเมืองมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ รู้จักประกอบอาชีพตามความสามารถของตนเอง ช่วยสร้างทัศนคติต่อการทำงาน รักการทำงานเพื่อให้ได้ผลดี มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำงานซึ่งเป็นงานส่วนตัวและงานเป็นหมู่คณะ

เพื่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง (Civic Responsibility) วิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้เด็กเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รวมทั้งรู้จักและเข้าใจถึงหน้าที่อันพึงมีต่อสังคม ต่อประเทศชาติในฐานะพลเมืองดี

สรุปได้ว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือล้าหลังเพียงใด บ่มขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคนในชาตินั้น และคุณสมบัติของพลเมืองในชาติจะเป็นอย่างไรนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับการศึกษาเป็นสำคัญ วิชาสังคมศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาคุณสมบัติของพลเมืองให้มีประสิทธิภาพสูง เพราะเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสถาบันทางสังคม มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การแก้ปัญหาและการปฏิบัติตนในสังคมของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างชีวิตให้ดีและมีความสุขที่สุด รายละเอียดของเนื้อหาวิชานี้ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ตามระบบของสังคมนั้น ๆ

เช่น สภากาชาดเมือง ล่าภพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กระบวนการผลิตและการบริโภค การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีตลอดจนการฝึกให้มนุษย์มีทัศนคติและพฤติกรรมที่จำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าประเทศที่พัฒนามันย่อมต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพสูง เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ประเทศเจริญมั่นคงทัดเทียมกับอารยประเทศทั้งหลาย

ดังนั้น การเรียนการสอนสังคมศึกษาไม่ใช่สอนในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเรียนในห้องเรียนอย่างเดียวไม่พอ โรงเรียนจะเป็นเหมือนห้องปฏิบัติการ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ โดยโรงเรียนจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะกับนักเรียน ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อให้บทเรียนได้ส่งเสริมในการพัฒนานักเรียน การเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนจะประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมิใช่ขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ควรจะได้มีการศึกษาว่ามีอิทธิพลขององค์ประกอบอะไรบ้างมาเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนในระดับนี้ องค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเข้าวนับัญญา ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
2. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
3. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
4. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน
5. กิจกรรมนอกชั้นเรียน

องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อคุณภาพหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนแต่ละคน เราจะเห็นว่าการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อาจจะมีอิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นแตกต่างกัน จากการศึกษาของ อะนาสตาสี (Anastasi, 1966:142) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาอันได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แรงจูงใจและองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ แมคเซลแลนด์ (McCulland, 1969:2339-A) ที่ได้ศึกษาตัวแปรประเภทที่ไม่ใช่สติปัญญา ได้แก่ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและความสนใจเบื้องต้น ซึ่งคาดว่าตัวแปรเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียน ปรากฏว่า สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ไม่ใช่สติปัญญา กับผลการเรียนสูง

ตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.56 และสำหรับภาระที่จะทำนายความสำเร็จทางการเรียนนั้น อำนวย เลิศชัยนัต (2514:12) ได้สรุปการวิเคราะห์องค์ประกอบผลการเรียนว่า เครื่องมือที่จะใช้ในการทำนายความสำเร็จทางการเรียนนั้นไม่ใช่เครื่องมือวัดระดับความสามารถทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว น่าจะมีการวัดองค์ประกอบด้านอื่นที่ไม่ใช่สติปัญญา รวมอยู่ด้วย

ดังนั้น การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ เขตการศึกษา 7 นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญเรื่องหนึ่ง เพราะการทราบถึงองค์ประกอบที่ส่งเสริมทางการเรียนหรือเป็นอุปสรรคต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาย่อมจะนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและการดำเนินการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งการศึกษาวิชาสังคมศึกษาจะมีความสำคัญในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในชั้นสูงของนักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เป็นการส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ ความสนใจ ความต้องการของนักเรียนและสังคม เป็นการลดภาวะความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่
2. เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาขององค์ประกอบใดบ้างที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ จากองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นผลมาจากองค์ประกอบทางด้านความสามารถทางสติปัญญาและองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา ซึ่งองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ความรู้สึกของนักเรียน

เกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาเรื่ององค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมา พบว่า ถ้านักเรียนมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาอยู่ในเกณฑ์ดีกล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีความสัมพันธ์กันดี นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อเนื้อหาวิชาที่เรียน นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครูผู้สอน บรรยากาศภายในห้องเรียนดีและนักเรียนเข้าร่วมหรือได้กระทำกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียนแล้ว นักเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้านักเรียนมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี กล่าวคือ ภายในครอบครัวมีปัญหา มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเนื้อหาวิชาและครูผู้สอน บรรยากาศในห้องเรียนไม่ดี ไม่เข้าร่วมหรือกระทำกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จากงานวิจัยของลู่อาดิ ลีตระกูล (2524:84-92) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทางด้านตัวนักเรียน องค์ประกอบทางด้านครอบครัว และองค์ประกอบทางด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในทางบวก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเขาวนัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา สัมพันธ์กันในทางบวก"

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเขาวนัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ เขตการศึกษา 7 โดยเลือกตัวอย่างประชากรจาก 5 จังหวัด จังหวัดละ 2 โรงเรียน รวม 10 โรงเรียน จำนวนตัวอย่างประชากรประมาณ 420 คน

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเขาวนัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ เขตการศึกษา 7 จะศึกษาเกี่ยวกับ

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

- 1.2 ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
- 1.3 ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
- 1.4 ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน
- 1.5 กิจกรรมนอกชั้นเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชายและหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ ประจำปีการศึกษา 2525 ของโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 ซึ่งได้เรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.401) ซึ่งเป็นวิชาบังคับไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 โรงเรียน นักเรียนชายและหญิง 414 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นข้อทดสอบที่สามารถวัดความสามารถทางการเรียนได้
2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถจะวัดองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเข้าวนับัญญาที่ต่องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นส่วนแทนที่จะอธิบายผลของข้อมูลภายในขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ได้
4. ตัวอย่างประชากรตอบแบบสอบถามได้ตรงตามความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างแท้จริง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้ค้นพบจากการวิจัยจะทำให้ทราบว่า องค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเข้าวนับัญญา องค์ประกอบด้านใดบ้างที่มีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่
2. ข้อมูลที่ได้ค้นพบจากการวิจัย จะเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่
3. ข้อมูลที่ได้ค้นพบจากการวิจัย จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยม เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

4. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คำจำกัดความ

องค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเข้าวนับัญญา หมายถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
2. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
3. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
4. ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน
5. กิจกรรมนอกชั้นเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ ซึ่งได้คะแนนการทดสอบแบบลอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.401) ของผู้วิจัย

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ ปีการศึกษา 2525 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตการศึกษา 7

เขตการศึกษา 7 หมายถึง เขตการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้รวมจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ขึ้นเป็นเขตการศึกษา เขตการศึกษา 7 ได้แก่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ใน 8 จังหวัด คือ

1. กำแพงเพชร
2. ตาก
3. นครสวรรค์
4. พิจิตร
5. เพชรบูรณ์
6. พิษณุโลก
7. ลำปาง
8. อุตรดิตถ์